

Notitie winterkoudeonderzoek 2008/2009.

Sanne van Gaalen, Marcel Buster, Matty de Wit

GGD Amsterdam, cluster Epidemiologie, Documentatie en Gezondheidsbevordering

april 2009

INLEIDING

In het kader van de monitoring van de doelgroep van het Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang G4/Rijk (2006) is het belangrijk om regelmatig inzicht te krijgen in de aard en omvang van de daklozenproblematiek in Amsterdam. Voor de jaarlijkse Bestuurlijke Monitor van het Plan van Aanpak MO door het Trimbos-instituut wordt hiertoe in Amsterdam gebruik gemaakt van verschillende registraties van dienst- en hulpverlening aan daklozen, zoals de maatschappelijke opvang en de veldregie. Aanleiding voor het winterkoudeonderzoek is geweest dat er onvoldoende zicht is op daklozen is die geen of incidenteel gebruik maken van de maatschappelijke opvang, de zgn. feitelijke daklozen: buitenslapers en passanten. Om deze groep beter in beeld te krijgen, is aanvullend onderzoek uitgevoerd tijdens de winterkoudeperiode, waarin het te koud is om buiten te slapen en dus ook de buitenslapers onder dak worden gebracht. In deze periode worden extra slaapplekken gecreëerd en wordt actief gezocht naar buitenslapers om hen te motiveren van de extra opvang gebruik te maken. In de winter 2005/2006 is dit onderzoek voor het eerst uitgevoerd; in de winter 2008/2009 is het meest recente winterkoudeonderzoek uitgevoerd. Het winterkoudeonderzoek van 2008/2009 biedt bovendien de mogelijkheid om te kijken in welke mate mensen in beeld zijn van de veldregie die i.h.k.v het Plan van Aanpak vanaf 2006 wordt uitgerold over de daklozenpopulatie van de stad.

Het onderzoek heeft de volgende doelstellingen:

1. in kaart brengen van de feitelijk daklozen, m.b.t. demografie, binding met Amsterdam/Nederland, duur van dakloosheid, problematiek en zorg;
2. schatten van de onvervulde behoefte aan opvang;
3. Schatten van het aandeel van de daklozen met een trajectplan binnen de groep feitelijk daklozen

METHODE

Van 26 december 2008 t/m 12 januari 2009 is de winterkouderegeling voor daklozen in Amsterdam van kracht geweest.

Vanuit verschillende bronnen is informatie verzameld over de passanten en buitenslapers in Amsterdam:

- A: MO-lijst: de lijst van daklozen die gebruik hebben gemaakt van de reguliere en winterkoudeopvang gedurende de gehele winterkoudeperiode (760 personen)
- B: respondenten: persoonlijke interviews met daklozen (respondenten) (deze groep vormt een steekproef van de MO-lijst) (190 personen)
- C: trajectplannen: het bestand van personen met een trajectplan in de veldregie in het derde kwartaal 2008.
- D: GGD-breed: lijst van alle cliënten in beeld bij MGGZ/GGD
- E: GBA: van alle lijsten is gekeken welk deel van de mensen bekend zijn bij de Gemeentelijke Basis Administratie
- F: Winterkoudeonderzoek 2005/2006: de gegevens van de respondenten uit het winterkoudeonderzoek van 2005/2006 zijn gebruikt als referentiecijfers voor de gegevens van de respondenten uit 2008/2009 (B)

Ad A. MO-lijst: van alle opvanginstellingen (zowel reguliere passantenopvang als winterkoudeopvang) zijn de lijsten opgevraagd van de slapers per nacht voor de periode van 26 december 2008 tot 12 januari 2009.¹ Op basis van deze lijsten is een overzichtslijst gemaakt van alle unieke namen die tenminste eenmaal op deze lijsten voorkwamen. Deze lijst met unieke namen en het aantal nachten in de opvang vormt de MO (Maatschappelijke Opvang) -lijst. De cliëntenlijsten komen tot stand op basis van de opgave van de personalia door de cliënt zelf waarbij geen identiteitsbewijs getoond hoeft te worden. Hierin kunnen dus spelfouten optreden, maar daklozen kunnen ook bewust een andere naam opgeven. Dit zal invloed hebben op de overlap tussen de verschillende lijsten. Het feit dat het merendeel van de daklozen op de totaalijst òf de bestanden van de GGD òf de GBA kon worden teruggevonden (70%), is echter wel een indicatie dat de registratie door de opvang met zorgvuldigheid gebeurt.

Ad B: respondenten: Op 29 en 30 december zijn alle winterkoude en reguliere passantenopvang locaties bezocht en zijn zo veel mogelijk aanwezige daklozen geïnterviewd.² Van elke dakloze is de naam en de geboortedatum gevraagd, en direct gekoppeld en qua spelling aangepast aan de namenlijst van de betreffende opvang. Op basis hiervan is de respondentenlijst samengesteld. Het interview duurde gemiddeld 10 minuten en als dank voor deelname kregen respondenten 5 euro. Alle aanwezige daklozen die op passanten- of een winterkoudeplek sliepen zijn benaderd. De belangrijkste redenen waarom mensen niet hebben meegedaan was omdat ze al sliepen of geen taal

¹ M.u.v. het stoelenproject, hier worden cliëntenlijsten niet bewaard.

² M.u.v. nachtopvang Zuidoost hier was op deze dagen geen winterkoude groep, deze voorziening is op 15 januari alsnog bezocht.

spraken waarin een interviewer kon interviewen. Om te voorkomen dat daklozen meerdere keren deelnamen is het onderzoek in twee dagen uitgevoerd en is elke opvang maar op één avond bezocht. Hoewel daklozen zoveel mogelijk elke dag op dezelfde opvanglocatie werden geplaatst, kwam het een enkele keer voor dat wij ze de volgende dag tegen kwamen in een andere opvang. Bij de analyses is nogmaals kritisch gekeken of mensen niet tweemaal in het bestand voorkwamen. Op basis van deze laatste check bleken er twee respondenten dubbel geïnterviewd. Daarvan is het eerste interview gebruikt.

Deze respondenten vormen een steekproef van de gehele MO-lijst. Met betrekking tot de representativiteit van de respondenten voor de gehele MO-lijst dient het volgende opgemerkt te worden:

De groep die geen Nederlands, Engels, Frans, Duits of Spaans spreekt kon niet deelnemen aan het onderzoek. Hierdoor is mogelijk de groep uit nieuwe EU-lidstaten ondervertegenwoordigd. De interviews zijn gehouden in de beginperiode van de winterkoude, een periode waarin mogelijk nog mensen buiten slapen, dit kan een onderschatting hebben gegeven van het percentage buiten geslapen nachten.

De interviews zijn gehouden op 2 dagen, daardoor hebben daklozen die langdurig in de winterkoudeopvang verbleven een grotere kans om in de steekproef te komen dan personen die incidenteel van de opvang gebruik maakten.

Ad C: Veldregie/trajectplan: Voor alle mensen in veldregie is een trajectplan opgesteld, waarin de doelstellingen van de veldregie-cliënten worden omschreven. Elk kwartaal wordt de stand van zaken t.a.v. dit trajectplan gescoord en geregistreerd. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van de registratie van het laatste kwartaal van 2008. Alle namen en geboortedata van de mensen die op deze meting een trajectplan hadden vormen de lijst met trajectplannen. De lijst wordt afgezet tegen de andere lijsten om inzicht te verwerven in de dekking van de veldregie en de kenmerken van de groep die niet in veldregie is.

Ad D. GGD-breed: Alle cliënten die in beeld zijn gekomen bij het cluster MGGZ (Maatschappelijke en Geestelijke Gezondheidszorg) van de GGD staan vermeld in het cliëntvolgsysteem. Van de verschillende bestanden is gekeken in hoeverre mensen bij de GGD bekend waren.

Ad E. GBA: de eerder genoemde lijsten zijn in maart 2009 gecontroleerd met behulp van de gemeentelijke basisadministratie (GBA) om zicht te bieden op de mate waarin mensen een binding hebben met Amsterdam en ter verificatie van de genoemde namen en geboortedata.

Ad F. Winterkoude onderzoek 2006.

In de winter van 2005/2006 is het eerste winterkoude onderzoek uitgevoerd bij 200 respondenten. De werkwijze van dit onderzoek was vergelijkbaar met het huidige onderzoek wat betreft de werving, benadering en dataverzameling van informatie over respondenten. Hoewel de vragenlijst niet geheel

gelijk is, zijn veel vragen op dezelfde manier gesteld als in 2008/2009 waardoor vergelijking van de gegevens mogelijk is en zicht kan worden geboden op de trend in de tijd.

In totaal zijn 190 daklozen geïnterviewd op 29/30 december 2008. Op deze twee dagen maakten gemiddeld 370 mensen van de opvang gebruik. In gehele winterkoudeperiode maakten circa 760 daklozen van de opvang gebruik (MO-lijst). De respondenten vormen dus ongeveer

- de helft van de daklozen die tijdens de interviewdagen in de opvang zaten en
- een kwart van de totale groep daklozen die in de winterkoudeperiode van de opvang gebruik heeft gemaakt.

In tabel 1 is weergegeven op welke locaties de daklozen zijn geïnterviewd.

Tabel 1: Bezochte locaties en aantal interviews

Locatie	Aantal daklozen geïnterviewd
HVO/Veste	54
Leger des Heils/Haven	44
Stoelenproject	23
HVO Zuid-Oost	18
Regenboog/Makom	16
Blaka Watra	7
Fokke Simonszhuis	7
Vrijburgh	6
Boerhave Passantenhotel	4
Straetenburgh	4
Gastenburgh	3
Zuiderburgh	3
De Vaart	1
Totaal	190

RESULTATEN A.d.h.v. Vragenlijsten afgenomen onder Respondenten en totale MO-lijst

Met betrekking tot gemiddelde leeftijd en geslacht is de steekproef (40,5 jaar, 9,5% vrouw) vergelijkbaar met de MO-lijst (40,4 jaar en 9,0% vrouw).

Vraag 1. In kaart brengen van de feitelijk daklozen m.b.t. demografie, binding met Amsterdam/Nederland, duur van dakloosheid, problematiek en (recht op) zorg

Tabel 2. Beschrijving van de respondenten 2008/2009 en vergelijking met resultaten Winterkoude Onderzoek 2005/2006

	2005/2006	2008/2009
Aantal respondenten	200	190
Gemiddelde leeftijd*	44 jaar	40 jaar
Leeftijdsspreiding	19 - 74	19 – 71
Percentage vrouwen	5,5 %	9,5 %
Herkomst: Antillen/Suriname*	30%	19%
Herkomst: nieuwe EU-lidstaten*	2%	11%
Herkomst: voormalige oorlog/vluchtelingen gebieden*	6%	11%
Op straat geslapen afgel.30 dgn*	60%	44%
Dakloos geworden in Amsterdam	63% (n=125)	56% (n=106)
Duur dakloosheid	30% <1 jaar 50% > 3 jaar	30% <1 jaar 50% >3 jaar
In bezit van een uitkering	48% (n=96)	46% (n=88)
Indien uitkering: extern beheerd	47% (n=45)	56% (n=49)
Ziektekostenverzekering*	54% (n=108)	66% (n=121)
Afgelopen jaar opgenomen in ziekenhuis	19% (n=38)	20% (n=37)
Harddruggebruikers*	39% (n=78)	30% (n=57)
Indien druggebruik:		
Gebruikt op straat*	78%	54%
Gebruikt in gebruikersruimte	16%	15%
Afgelopen jaar in detentie	50%	55%

* verschillen tussen 2005/2006 en 2008/2009 zijn significant

In vergelijking met drie jaar geleden is de gemiddelde leeftijd licht gedaald. Daarnaast is het percentage mensen afkomstig uit Suriname en de Nederlandse Antillen afgenomen, en het percentage afkomstig uit nieuwe EU-lidstaten en voormalig oorlogsgebieden toegenomen. Door de respondenten in 2008/2009 is in de 30 dagen voor het interview significant minder op straat geslapen dan dat in 2005/2006 het geval was. Ook blijken de mensen die op straat slapen minder nachten op straat door te brengen. Het percentage nachten dat op straat is geslapen is gedaald van

31% in 2005/2006 naar 19% in 2008/2009 ; het percentage nachten in de nachtopvang is sterk gestegen t.o.v. 2005/2006 (van 37% naar 57%) (niet in tabel).

Daarnaast is het aandeel daklozen met uitkeringsbeheer en een ziektekostenverzekering toegenomen. Het aandeel van de daklozen dat (op straat) heroïne of cocaïne gebruikt is afgenomen.

Dakloosheid na huisuitzetting

De reden die daklozen in 2008/2009 zelf benoemen als de oorzaak van dakloosheid was bij 57 daklozen uitzetting door huurschuld (30%). Dit is echter binnen de groep die het afgelopen jaar dakloos is geworden lager (24%) dan bij de groep die al meer dan een jaar dakloos is (33%).

Dakloosheid na detentie

Ook het verlies van huisvesting tijdens detentie is lager bij de daklozen die het afgelopen jaar dakloos zijn geworden (7%) dan bij daklozen die al langer dakloos zijn (13%).

Andere veelgenoemde redenen voor verlies van laatste huisvesting zijn “zelf vertrokken” (17%); teruggekomen uit het buitenland (15%), verlies van ouders waar zij bij wonen (10%) en door partner uitgezet (7%). Uitzetting wegens overlast of onrechtmatig gebruik werden slechts zelden genoemd

Recht op zorg

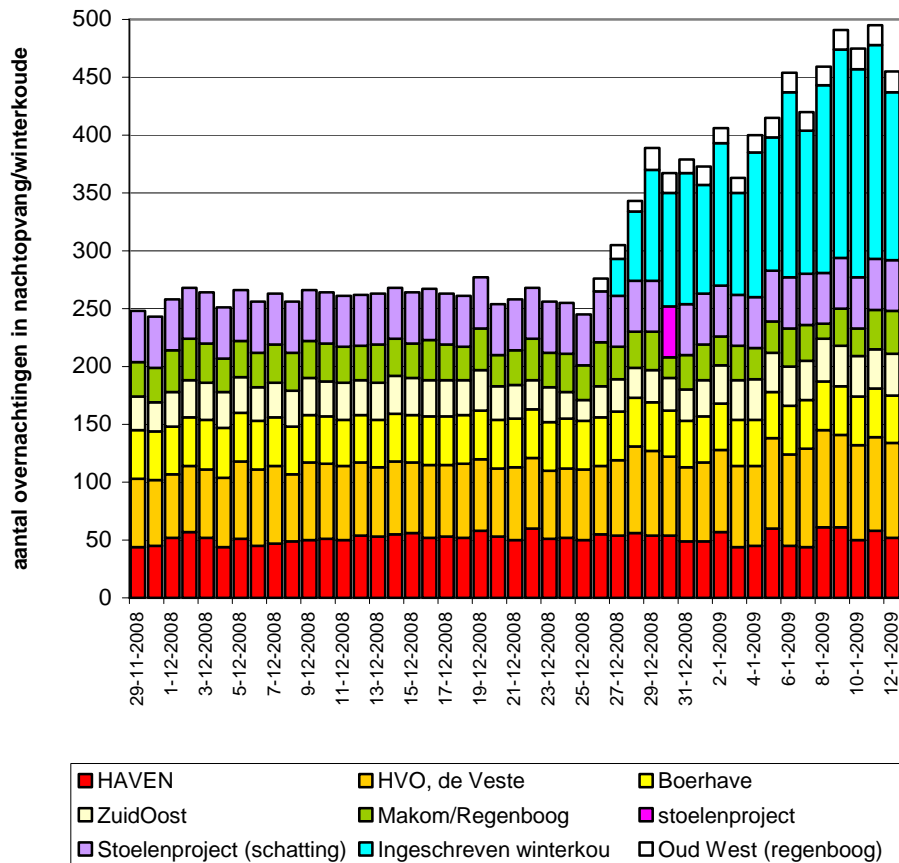
Van de totale groep respondenten (n=190) heeft 60% recht op zorg in Amsterdam (gedefinieerd als: laatste huisvesting in Amsterdam in combinatie met een verblijfsvergunning of uitkering in Amsterdam); 19% recht op zorg elders in Nederland (gedefinieerd als dakloos geworden in andere plaats in Nederland en een verblijfsvergunning) en 21% geen recht op zorg in Nederland (buiten Nederland dakloos geworden).

Deze laatste groep rapporteert in zijn geheel geen verblijfsvergunning te hebben, ondanks het feit dat 44% van de groep in Europa is geboren (10 in nieuwe EU lidstaten, 7 in oude EU-lidstaten).

Daarnaast is 13% in Marokko geboren, 5% in Suriname, en 36% in andere landen.

Vraag 2. Schatten van de onvervulde behoefte aan opvang

Fig 1: Totale bezetting van de nachtopvang per nacht voorafgaand aan en tijdens de winterkoudeperiode 2008/2009

Tijdens het hoogtepunt van de winterkoudeopvang periode is het aantal personen dat per nacht gebruik maakt van de opvang bijna verdubbeld van 260 in de periode voor de winteropvang (vanaf 29-11-2007 tot aan de start van de winterkoudeopvang op 26-12-2008) tot 487 in de periode met de hoogste bezetting van 9 t/m 11 januari 2009. (NB Voor het stoelenproject wordt een constante bezetting van 44 personen aangenomen, omdat de precieze dagelijkse bezetting niet bekend is). Hieruit kunnen we concluderen dat in een situatie zonder winterkoudeopvang 227 personen waarschijnlijk de nacht doorbrengen op straat of in een geïmproviseerde huisvesting.

Absolute cijfers over het totaal aantal daklozen uit 2006 zijn niet goed vergelijkbaar met die van 2009. In 2006 was de winterkoude periode minder lang (23 jan tot 2 februari) en het was destijds minder koud (minimum -6 C t.o.v. -9 C in deze periode).

Respondenten

Aan de respondenten is gevraagd waar zij de 30 dagen voor de enquête hebben overnacht.

Tabel 3: Plaats van overnachting van respondenten in de 30 dagen voor de enquête

	Aantal personen	Percentage van totale groep *	Gemiddeld aantal nachten p.p.	Gemiddeld aantal nachten voor totale groep	Percentage van totaal aantal nachten
Nachtopvang	177	94%	18,5	17,2	57%
Straat	83	44%	12,8	5,6	19%
Kennis/vriend	49	26%	9,1	2,4	9%
Ongeschikte woning	27	14%	12,1	1,7	6%
Politie/justitie	23	12%	13,4	1,6	5%
Elders	32	17%	9,2	1,5	5%
Totaal				30	100%

*meerdere soorten overnachtingplekken mogelijk, percentages tellen niet op tot 100%.

De meerderheid van de respondenten heeft feitelijk gebruik gemaakt van de nachtopvang. Ruim een kwart (27%) heeft alle nachten in de afgelopen maand doorgebracht in de nachtopvang. Bijna de helft (44%) heeft in de afgelopen maand tenminste 1 nacht op straat geslapen. De personen die op straat sliepen deden dat gemiddeld 13 nachten. Daarnaast werd er ook vaak overnacht in “voor wonen ongeschikte behuizing”, bij vrienden of familie of in detentie.

Is het aantal buitenslapers in Amsterdam sinds 2006 afgenomen of juist toegenomen?

Het aantal buitenslapers is afgenomen.

Dit wordt geconcludeerd op grond van de vergelijking van de enquête resultaten uit 2009 met die van 2006. Hieruit blijkt dat de verhouding tussen het aantal ‘binnenslapers’ in de nachtopvang en het aantal ‘buitenslapers’ op straat of in geïmproviseerde behuizing sterk is afgenomen (er zijn 0,42 ‘buitenslapers’ op elke binnenslaper in 2009, in 2006 was dit 1,03). Rekening houdend met de uitbreiding van het aantal personen dat gebruik maakt van de nachtopvang (260 in 2009 t.o.v. ± 205 in 2006) is dit een indicatie dat het aantal ‘buitenslapers’ is verminderd ten opzichte van 2006.

Aangezien het aantal binnenslapers per nacht bekend is kunnen we het aantal buitenslapers voorafgaand aan de beide winterkoudeperiodes hieruit afleiden. Hierbij dient wel rekening gehouden met het feit dat dit een onderschatting zal zijn omdat er ten tijde van de enquête, in de beginperiode van de winterkoudeopvang, nog daklozen zullen zijn die buiten slapen en de buitenslapers daardoor ondervertegenwoordigd zijn in de steekproef. Binnen de winterkoude-opvang vinden we na de nachten waarin de enquête is uitgevoerd nog bijna een verdubbeling van het aantal personen wat per nacht wordt opgevangen. De nu volgende schatting van het aantal buitenslapers dient enkel ter vergelijking van de cijfers met 2009.

In de enquête uit 2009 verbleven de respondenten gemiddeld 17,2 in de nachtopvang en 7,3 nachten op straat of geïmproviseerde huisvesting. Op elke 'binnenslaper' zijn er in 2009 daarmee 0,42 buitenslapers (=7,3/17,2). In de maand voorafgaand aan de winterkoudeopvang in 2009 maakten gemiddeld 260 daklozen gebruik van de nachtopvang. Het aantal buitenslapers komt daarmee op 110^3 (260x0,42).

In de 30 dagen voor de enquête van 2006 was het gemiddeld aantal overnachtingen in de nachtopvang 11,3 en het gemiddeld aantal overnachtingen op straat of geïmproviseerde huisvesting 11,6. Dat wil zeggen dat er in de maand voorafgaande aan de enquête op elke binnenslaper 1,03 'buitenslapers' waren (=11,6/11,3). In 2006 was het aantal binnenslapers wat lager (naar schatting 205 personen per nacht), de Veste is inmiddels uitgebreid van 50 naar 75 plaatsen en Makom van de Regenboog bestond destijds nog niet. Het aantal 'buitenslapers' in 2006 komt volgens deze berekening een stuk hoger uit dan in 2006: (tenminste) 210 (205*1,03).

Ofschoon het op deze wijze geschatte aantal buitenslapers waarschijnlijk een onderschatting is en daarmee niet als absoluut aantal geïnterpreteerd moeten worden kan gesteld worden dat het aantal personen dat op straat overnacht of een geïmproviseerde huisvesting in de laatste 3 jaar is afgenomen.

Totaal aantal daklozen dat per nacht op straat of in geïmproviseerde huisvesting verblijft.

Binnen de groep respondenten hebben gemiddeld 35 mensen buiten geslapen gedurende de 30 nachten voor de enquête.⁴ Daarnaast sliepen gemiddeld 11 mensen in voor wonen ongeschikte behuizing⁵. Aangezien er een kwart van de tijdens de winterkoude opgevangen daklozen is geïnterviewd; betekent dit dat er op een gemiddelde nacht (tenminste) 185 personen op straat of in een voor wonen ongeschikte behuizing overnacht⁶. Van het totaal aantal nachten dat op straat is doorgebracht is betref circa 60% buitenslapende niet-rechthebbenden en 40% wel rechthebbenden. Dit betekent dat van de 185 buitenslapers per nacht er circa 74 rechthebbend zijn in Amsterdam. Doordat het niet voortdurend dezelfde mensen zijn is het totale aantal mensen dat gedurende een maand tenminste één nacht op straat slaapt hoger.

³Dit is een onderschatting, het aantal buitenslapers ten tijde van de winterkoudeopvang in 2009 wordt elders in deze notitie op 200 geschat.

⁴ Gemiddeld 5,6 nachten door 190 personen / gedurende 30 nachten

⁵ Gemiddeld 1,7 nachten door 190 personen / gedurende 30 nachten

⁶ $35+11=46 * 4 = 185$;

Vraag 3. Schatten van het aandeel van de daklozen met een individueel opgesteld trajectplan

Van 710 personen op de MO-lijst is zowel de opgegeven naam als geboortedatum bekend; deze personen zijn verder bekeken in registraties van de GGD en de gemeentelijke basisadministratie (GBA). In totaal zijn 398 personen (56%) bekend bij de GBA, en 417 personen (59%) bekend bij de GGD. Van de tijdens de winterkoude opgevangen daklozen waren 207 personen, 29% onbekend in beide registraties.

Tabel 4: bekend bij GGD ten opzichte van bekendheid bij de GBA.

	bekend in GBA	onbekend in GBA	totaal
onbekend bij GGD	86 (22%)	207 (66%)	293 (41%)
in contact vanaf winterkou	11 (3%)	0 (0%)	11 (1,5%)
bekend zonder trajectplan	97 (28%)	79 (25%)	176 (25%)
bekend met trajectplan	205 (52%)	30 (10%)	235 (33%)
totaal	398 (100%)	312 (100%)	710 (100%)

Van de 398 personen bekend bij de GBA hadden er 205 (52%) een individueel opgesteld trajectplan. Daarnaast waren er nog 30 personen die niet bekend waren bij de GBA met een individueel opgesteld trajectplan.

Personen met een trajectplan verblijven vaker 5 nachten of meer in de winterkoudeopvang dan de daklozen zonder trajectplan (respectievelijk 72% en 57%).

Nadere inkleuring van enkele van de cellen in tabel 4:

- Een deel van de mensen dat gebruik maakt van de nachtopvang heeft (inmiddels) een huisadres bekend bij de GBA (n=117, 16%). Meestal gaat het hier om adressen binnen de hulpverlening (psychiatrie, sociale pensions) en is dit adres sinds de winterkoudeopvang tot stand gekomen. Deze groep heeft ten tijde van de winterkoudeopvang vaak een postadres of een periode gehad waarbij het woonadres onbekend is.
- Van de 176 personen die wel bij de GGD bekend zijn, maar geen trajectplan hebben is circa een derde in eerdere jaren in beeld geweest, maar het afgelopen jaar niet meer. Het betreft dan met name personen gezien door de crisisdienst van Vangnet & Advies. Daarnaast is ongeveer de helft niet rechthebbend in Amsterdam.
- Een deel van de groep is niet bekend bij de GGD noch bij het GBA (n=207). Om enig inzicht in deze groep te krijgen is gekeken binnen de respondenten die aan deze kenmerken voldeden. Van de respondenten was 23% (n=44) onbekend bij hulpverlening of bevolkingsadministratie. Binnen de groep respondenten is 91% geboren in het buitenland. (33% in nieuwe lidstaten Europa, 7% in oude lidstaten Europa; 19% in voormalig oorlogsgebieden; 9% in Marokko en 5% in Suriname). Ongeveer eenderde zegt wel in Amsterdam dakloos te zijn geworden. De gehele groep die niet bekend in GBA en bij GGD is in het algemeen minder lang dakloos (58% korter dan een jaar) en gemiddeld jonger (36 jaar).

Op grond van de enquête werd 72% van deze respondenten als niet-rechthebbend beschouwd. Ook in deze groep komen OGGZ problemen voor, zo gebruikt 25% cocaïne en/of heroïne (bij de bekende groep 31%) en beschouwt 11% zichzelf als verslaafd aan alcohol (bij de bekende groep 15%). Verder had 26% psychische problemen (op grond van de vragenlijst) t.o.v. 36% bij de groep die wel bekend was in GBA of GGD registraties.

Respondenten met en zonder trajectplan

Van de 190 respondenten heeft 41% een trajectplan (n=77). Van de 112 respondenten zonder trajectplan hebben 47 daklozen een binding met Amsterdam (42%) en 41 personen (37%) staan ingeschreven bij de GBA. Daklozen zonder trajectplan hebben eveneens te kampen met OGGZ problematiek; 14% is alcohol verslaafd (zelfrapportage), 19% gebruikt harddrugs en 31% heeft psychische problemen. Van de mensen met een trajectplan is ook 14% verslaafd aan alcohol, maar gebruikt 46% harddrugs en heeft 39% psychische problemen. De zwaardere zorgvraag kan verklaren waarom de laatste groep al eerder bij de hulpverlening in traject is gekomen.

Van de groep die regelmatig (tenminste 10 nachten per maand) gebruik maakt van de opvang, en een binding heeft met Amsterdam heeft 60% een trajectplan (n=50). Met name onder de heroïnegebruikers is het percentage met een trajectplan hoog (71%) .

De groep die geen trajectplan heeft maar wel ingeschreven is in Amsterdam is voor een groot deel (46%) het afgelopen jaar dakloos geworden; 83% slaapt tenminste de helft van de maand in de opvang; 46% heeft een uitkering in Amsterdam.

DISCUSSIE EN CONCLUSIE

Beschrijving van de feitelijk daklozen.

De samenstelling van groep feitelijk daklozen is niet sterk veranderd ten opzichte van 2006. De gemiddelde leeftijd is wat jonger, het aandeel Surinamers en Antillianen is afgenomen, het aandeel daklozen uit nieuwe EU-lidstaten en voormalig oorlogsgebieden is toegenomen.

Het aantal daklozen met uitkeringsbeheer en met een ziektekostenverzekering is toegenomen. Dit is zeer waarschijnlijk een gevolg van de meer intensieve en geïntegreerde zorg voor OGGZ-cliënten in de stad. Het feit dat de bijdrage van huisuitzetting door schulden en tijdens detentie onder de recent daklozen lager is dan bij de langdurig daklozen is eveneens een indicatie dat het terugdringen van instroom van daklozen door deze oorzaken zijn vruchten afwerpt.

Onvervulde behoefte aan opvang.

In totaal hebben 760 unieke personen op enig moment gebruik gemaakt van de opvang in de winterkoudeperiode. Waarschijnlijk is dit een onderschatting van het totale aantal daklozen in deze periode omdat een deel nog steeds buiten slaapt of tijdelijk bij vrienden en omdat de gegevens van het Stoelenproject grotendeels ontbreken. Bovendien is een omvangsschatting van de totale groep daklozen afhankelijk van de lengte van periode waarin gekeken wordt. Een deel van de groep bestaat uit een dynamische populatie die slechts kortdurende behoefte heeft aan opvang. Een hoge in- en uitstroom blijkt bovendien uit het feit dat 30% van de geïnterviewde daklozen in het afgelopen jaar dakloos was geworden en uit het feit dat van de groep die in 2006 is gezien nog slechts 15% wordt teruggezien in de winterkoude van 2008/2009.

Het totaal aantal buitenslapers per nacht wordt geschat op 200⁷. Hiervan is naar schatting 40% rechthebbend (circa 80 personen) en 60% niet-rechthebbend (circa 120 personen). Deze laatste groep valt buiten het bestek van het Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de interviews in de eerste week van de winterkoudeperiode zijn afgenomen. Het feit dat gedurende de winterkoudeperiode het aantal daklozen dat per nacht een beroep op de opvang deed bleef toenemen, geeft mogelijk aan dat een deel van de daklozen in de eerste periode nog steeds elders sliep. De groep die in het begin al binnen sliep is mogelijk een selectie van daklozen voor wie de drempel om binnen te slapen relatief laag ligt.

Het totaal aantal unieke daklozen in een periode is hoger dan het aantal dat op één avond behoefte heeft aan opvang, omdat een deel ook tijdelijk andere oplossing zoekt. In de gehele periode van de winterkoudeopvang, wordt het totaal aantal rechthebbende daklozen geschat op 430. (760 waarvan circa 55% rechthebbend).

Uit de interviews blijkt dat er minder buiten wordt geslapen dan in 2006. Zowel het percentage daklozen dat aangeeft buiten te slapen als het aantal nachten dat zij buiten slapen is gedaald. Het

⁷ gemiddelde van de schattingen van 185 en 227 op basis van verschillende schattingmethoden

aantal nachten in de opvang is toegenomen. Deze stijging lijkt hoger dan de stijging van de capaciteit van de opvang, wat er op wijst dat het aantal feitelijk daklozen is afgenomen.

Schatting van het percentage feitelijk daklozen met een trajectplan.

Dit is de eerste keer dat in een onafhankelijke dwarsdoorsnede van de feitelijk daklozen kan worden bestudeerd wat de dekking van de veldregie is. Op basis van de interviews en de MO-lijst wordt geschat dat van de feitelijk daklozen met een binding met Amsterdam 52-60% een trajectplan in het kader van de veldregie heeft. Bij de groep verslaafden is de dekking hoger. Dit is niet verwonderlijk omdat de chronische verslaafden relatief goed in zorg zijn. Binnen de feitelijk daklozen zal niet de gehele groep behoren tot de chronische OGGZ-cliënten. Het feit dat de dynamiek hoog is geeft aan dat een deel van de groep waarschijnlijk zelf een uitweg uit de dakloosheid vindt. Desondanks bestaat er onder de feitelijk daklozen een groep met OGGZ problematiek die nog niet in beeld is. De komende tijd zal worden uitgewerkt hoe intensiever met de passantenopvang kan worden samengewerkt om ook deze kwetsbare groep goed in zorg te brengen en te houden. Een eerste stap is reeds gezet door de opening van het instroomhuis waarmee inzicht wordt verkregen in de problematiek van deze groep.

Daarnaast is er een groep daklozen die geen recht heeft op zorg in Amsterdam. Van de geïnterviewde groep heeft Circa de helft van deze groep heeft wel een binding met een andere plaats in Nederland, de andere helft heeft echter geen binding met Nederland, en bestaat voor een groeiend deel uit personen uit de nieuwe EU lidstaten en personen uit voormalig oorlogsgebieden. Hoewel in het onderzoek niet de exacte criteria van “een binding met Amsterdam” konden worden toegepast, laat het onderzoek zeker zien dat een substantieel deel van de feitelijk daklozen geen binding heeft met Amsterdam en dus geen recht heeft op zorg. Deze groep is echter wel aanwezig in Amsterdam. De Commissie Zorg van 6 mei jl. heeft besloten een werkgroep in te stellen betreffende Niet-rechthebbende vreemdelingen en de Maatschappelijke Opvang en heeft besloten in 2009 een eenmalig budget beschikbaar stellen te stellen ten behoeve van noodzakelijke ondersteuning van specifieke gevallen.

Kernpunten:

- Indicaties dat feitelijk daklozen beter in zorg zijn dan drie jaar geleden
- Indicaties voor minder instroom vanuit detentie en huisuitzetting
- Feitelijk daklozen zijn een sterk dynamische groep,
- Er wordt minder buiten en meer in de opvang geslapen dan drie jaar geleden
- Meer dan helft van de rechthebbenden heeft een trajectplan in het kader van de veldregie
- Nog winst te behalen in samenwerking veldregie en passantenopvang
- Totale aantal feitelijk daklozen (buitenslapers en nachtopvang) dat recht heeft op zorg in Amsterdam wordt geschat op 430 (55% van het totaal van 760).
- Circa 80 rechthebbende buitenslapers per nacht (40% van het totaal van 200 buitenslapers per nacht)

- Tijdens de winterkoudeopvang zijn er naar schatting 330 niet-rechthebbende daklozen gesignaleerd. Een werkgroep is ingesteld om beleid te ontwikkelen voor deze groep.